

**ПРОГРАМА КУРСУ
«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ»**

**Модуль 1.
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОЇ
ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ ТА УЧАСТЬ УКРАЇНИ У
МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ ТА РУХУ КАПІТАЛІВ**

**Тема 1. Концептуальні основи та сучасні особливості міжнародної
економічної діяльності держави**

Предмет курсу «Міжнародна економічна діяльність України» (МЕДУ): природа та сутність поняття. Структура та завдання курсу. Поняття «міжнародна економічна діяльність» та «зовнішньоекономічна діяльність» у системі наукових категорій міжнародної економіки.

Принципи МЕД: загальні, національні та специфічні. Україна як суб'єкт світового господарства. Загальна характеристика та зміст «Хартії економічних прав та обов'язків держав» (1974). Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» (1991).

Класифікація форм міжнародної економічної діяльності. Міжнародна торгівля товарами і послугами. Міжнародний рух капіталів і міжнародне кредитування. Міжнародне науково-технічне співробітництво. Міжнародні валютно-фінансові відносини. Міжнародна міграція робочої сили. Участь у роботі міжнародних економічних організацій. Співробітництво у вирішенні глобальних економічних проблем.

Класифікація суб'єктів міжнародної економічної діяльності та її критерії. Ієрархія суб'єктів МЕД залежно від рівня міжнародної взаємодії. Національні й транснаціональні суб'єкти господарювання. Складові системи регулювання зовнішньоекономічної сфери: загальнодержавні, координаційні, галузеві, територіальні, спеціалізовані та недержавні, що діють на основі статутних документів. Міжнародні економічні організації як суб'єкти міжнародного права: Світова організація торгівлі (СОТ), Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк, Економічна і соціальна рада ООН (ЕКОСОП).

Світове господарство – сфера здійснення міжнародної економічної діяльності. Передумови виникнення та характерні ознаки сучасного світового господарства. Процеси глобалізації у сучасному світовому господарстві.

Класифікація країн за рівнем економічного розвитку та за рівнем економічного зростання. Загальна характеристика індексу людського розвитку (ІЛР) та методи його обчислення. Тенденції розвитку сучасного світового господарства.

Тема 2. Ефективність міжнародної економічної діяльності держави

Поняття автаркії та відкритої економіки. Теорія міжнародної торгівлі (абсолютних переваг) Адама Сміта. Теорія порівняльних переваг Давида Рікардо. Протекціонізм та ліберальна зовнішньоекономічна політика.

Показники відкритості економіки. Обсяги експортно-імпортних операцій. Обсяги міжнародного кредитування та інвестування. Зовнішній державний борг. Експортна, імпортна та зовнішньоторговельна квоти. Індекс відкритості ринку Міжнародної торгівельної палати. Зв'язок між відкритістю національної економіки та її ефективністю. Конкурентоспроможність національної економіки.

Платіжний баланс держави як відображення міжнародної економічної діяльності. Сутність, принципи побудови та структура платіжного балансу. Закон України «Про національний банк України» (1999). Основні компоненти платіжного балансу: рахунок поточних операцій та операцій з капіталом; фінансовий рахунок. Поняття дефіциту та профіциту платіжного балансу.

Зовнішній борг держави. Класифікація структури валового зовнішнього боргу: за чотирма основними секторами економіки; за термінами погашення; за фінансовими інструментами. Показники валового зовнішнього боргу держави.

Тема 3. Україна у міжнародній торгівлі товарами і послугами

Торгівля товарами в системі МЕД. Основні чинники впливу на поширення міжнародної торгівлі. Природні та набуті переваги України в міжнародній торгівлі. Місце України у світовому поділі праці. Геостратегічні особливості участі України у міжнародній торгівлі. Інтеграція України в СОТ.

Структура експортно-імпортних операцій товарами в економічній діяльності України. Аналіз експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання. Сальдо зовнішньої торгівлі. Зовнішньоторговельний оборот. Розрахунок експортно-імпортних квот та зовнішньоторговельної квоти. Динаміка зовнішньої торгівлі товарами. Товарна структура експорту та імпорту

держави. Географічна структура міжнародної торгівлі товарами. Основні тенденції розвитку зовнішньої торгівлі товарами в Україні.

Зовнішня торгівля послугами в Україні. Характерні риси та особливості міжнародної торгівлі послугами. Види послуг за класифікацією Світового банку та СОТ. Відображення операцій з торгівлі послугами в платіжному балансі МВФ. Структура торгівельного балансу послугами в Україні. Динаміка експорту-імпорту послуг в Україні. Основні тенденції міжнародної торгівлі послугами в Україні.

Інтеграція України в СОТ. Головне призначення та цілі діяльності Світової організації торгівлі. Статус країни з ринковою економікою. Участь України в інформаційній системі СОТ. Торгівельні та системні інтереси України в СОТ. Основні завдання та пріоритети експортної політики України. Оптимізація імпорту та пріоритети імпортової політики України.

Тема 4. Міжнародний рух капіталів і Україна

Особливості сучасних інвестиційних процесів. Вивіз капіталу, його форми та цілі. Довгострокові зарубіжні інвестиції. Прямі та портфельні інвестиції. Форми міжнародного кредитування. Тенденції у сфері міжнародного інвестування. Місце транснаціональних корпорацій в інвестиційній діяльності.

Україна на міжнародному інвестиційному ринку. Рейтинги інвестиційної привабливості країн. Динаміка міжнародної інвестиційної позиції України. Структура прямих іноземних інвестицій в економіку України. Проблеми надходження інвестицій в економіку України. Структура вивезеного капіталу за межі України.

Інвестиційна політика в Україні. Трансформаційна специфіка національної участі в міжнародних ринках капіталів. Напрями розширення інвестиційної привабливості в Україні. Співробітництво України з Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Прозорість управлінських рішень та зниження рівня корупції в Україні.

Модуль 2.
УЧАСТЬ УКРАЇНИ НА СВІТОВИХ РИНКАХ ПРАЦІ, ІННОВАЦІЙ
ТА У МІЖНАРОДНИХ ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВИХ ТА
ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ

Тема 5. Україна на світовому ринку праці

Міжнародна міграція робочої сили. Сутність та причини міжнародної міграції робочої сили. Класифікація видів міжнародної міграції робочої сили. Особливості та основні напрями міграції робочої сили у сучасному світі.

Світовий ринок праці. Шляхи формування світового ринку праці. Освітня, статева та географічна структура міграційних потоків у світі. Зв'язок міграції із середнім рівнем доходів у державі. Вплив грошових переказів мігрантів на розвиток географічних регіонів світу.

Регулювання міжнародних міграційних процесів. Регулювання міжнародної міграції робочої сили. Загальна декларація прав людини (1948). Міжнародний пакт про економічні, соціальні й культурні права (1966). Міжнародний пакт про політичні й громадянські права (1966). Міжнародна конвенція ООН про захист прав усіх трудящих-мігрантів і членів їх родин (1990). Міжнародна організація праці (МОП) та її основні функції. Основні функції Міжнародної організації з міграції (МОМ). Міграційні обмеження.

Структура еміграції та імміграції в Україні. Причини еміграції населення з України. Структура, напрями та динаміка еміграційних потоків з України. Структура основних сфер працевлаштування українських емігрантів. Регіональний зріз еміграції в Україні. Обсяги та динаміка грошових переказів трудових мігрантів в Україну. Структура та динаміка імміграційних потоків в Україну за географічною, віковою, освітньою ознаками.

Міграційна політика в Україні. Проблеми у сфері міжнародної міграції робочої сили в Україні. Нормативно-правова база регулювання міграції в Україні. Закон України «Про зовнішню трудову міграцію» (2015). Закон України «Про імміграцію» (2001). Міграційні та імміграційні квоти. Напрями вирішення проблем міжнародної міграції в Україні.

Тема 6. Україна у міжнародному науково-технічному співробітництві

Правові основи міжнародного науково-технічного співробітництва. Правові інструменти захисту нових технологій: патенти, ліцензії, копірайти,

товарні марки. Основні форми передачі технологій: патентні угоди, ліцензійні угоди, «ноу-хау», інжинірінг. Види ліцензійних платежів: роялті, паушальний платіж, участь у прибутку, участь у власності. Інновації та їх основні види: продуктові, процесові, маркетингові, організаційні. Основні канали обміну технологіями: міждержавний, міжфірмовий, внутрішньофірмовий.

Експорт-імпорт інновацій в Україні. Глобальний індекс інноваційності (GII). Рівень інноваційної ефективності (IER). Місце України в GII та IER. Проблеми інноваційного розвитку економіки України. Галузева та регіональна структура інноваційної діяльності в Україні. Джерела інноваційних видатків в Україні. Структура та напрями зовнішньої торгівлі українськими технологіями.

Інноваційна політика в Україні. Основні положення Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» (2015). Напрями діяльності України у Програмі ЄС «Горизонт 2020». Основні напрями міжнародного співробітництва України в межах програми «EUREKA». Основні цілі макроекономічного регулювання науково-технічного співробітництва.

Тема 7. Україна у системі міжнародних валютно-фінансових і кредитних відносин

Сутність міжнародних валютно-фінансових відносин. Класифікація валютно-фінансових операцій, що покладена в основу системи національних рахунків ООН. Валютні курси та їхня класифікація. Валютна політика та її форми. Девальвація та ревальвація валюти. Валютні ринки та типи валютних угод: валютні операції з негайним постачанням (спот), форвардні та ф'ючерсні операції. Міжнародний кредит та класифікація боргових зобов'язань Світовим банком.

Валютно-фінансова політика НБУ. Активність України на міжнародному валютному ринку. Основні фактори впливу на курс національної грошової одиниці. Динаміка обмінного курсу української гривні до долара США і євро. Динаміка купівлі-продажу іноземної валюти населенням України. Вплив дефіциту платіжного балансу на динаміку обмінного курсу національної валюти.

Державне регулювання міжнародних кредитно-розрахункових відносин. Структура зовнішнього кредитування економіки України. Короткострокові та довгострокові кредити та цінні папери. Динаміка зовнішнього кредитування та цінних паперів в Україну. Політика регулювання зовнішнього боргу України.

Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями.
Співробітництво України із Світовим банком. Історія співробітництва України з Міжнародним валютним фондом (МВФ). Стратегія діяльності України з Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР). Україна та Європейський інвестиційний банк (ЄІБ).

Тема 8. Міжнародна економічна інтеграція та економічна безпека України

Передумови, сутність та мета міжнародної економічної інтеграції.
Передумови міжнародної економічної інтеграції. Основні етапи міжнародного інтеграційного процесу. Конкретні цілі регіональної економічної інтеграції.

Інтеграція в Європейський Союз як провідний напрям інтеграції України .
Мета Європейського Союзу, завдання та етапи економічної інтеграції України. Ратифікація угоди про Асоціацію України та ЄС (2014). Загальна характеристика положення про створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ). Прогнозовані економічні вигоди для українських експортерів від ПВЗВТ. Встановлення безвізового режиму між Україною та ЄС.

Економічна безпека України в умовах відкритої економіки. Бразильська концепція колективної економічної безпеки (1974). Вразливість національних економічних інтересів від інтеграційних процесів. Основні сфери загрози економічній безпеці України. Якісна трансформація моделі національної економіки в умовах поглиблення міжнародної економічної діяльності.

Розробник: д.е.н., професор кафедри фінансів та цифрової економіки
Ущатовський Ю.В.